

Türkiye Süper Liginde Üç Büyük Futbol Kulübünün Başkanlarının Söylem Analizi: 2015-2016 Sezonu*

Yeter Aytül DAĞLI EKMEKÇİ^{ID†1}, Uğur SÖNMEZOĞLU^{ID1}

¹ Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 28.05.2019

Kabul Tarihi: 18.06.2019

DOI:10.25307/jssr.571047

Online Yayın Tarihi: 30.06.2019

Öz

Bu çalışma günümüzde kitlelere yön veren, medya, toplum, sosyo-kültürel ilişkiler anlamında oldukça büyük öneme sahip olan futbolda, ekonomik büyüklükleriyle önemli yer tutan spor kulüplerinin başkanlarının derbi olarak nitelendirilen ve büyük takımlar arasında gerçekleşen müsabaka dönemlerindeki söylemlerinde hangi konulara vurgu yaptıklarının ve söylemlerinin hangi hedef kitlelere yöneltildiğinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray spor kulüplerinde üç kulübün de başkanlarının değişmediği bir dönem olan 2015-2016 futbol sezonunda yapılan yazılı ve sözlü açıklamalar söylem analizi yoluyla incelenmiştir. Sonuçlara göre kulüp başkanlarının kulüp yönetimi ve örgüt yapısını içeren örgüt içi konular ile rakipler, politik unsurlar, taraftarlar, sponsorlar, medya ve kurumsal aktörleri (TFF, UEFA, Kulüpler Birliği vb.) içeren örgüt dışı konulara ilişkin söylemlerde buldukları görülmüştür. Başkanların kulüp itibarını sürdürmede önemli bir kriter olarak gördükleri derbi dönemlerinde müsabaka ve hakemler, kazanmaya yönelik inançları, başkanlık seçimleri ve transferler hakkında, federasyon, Avrupa Futbol Federasyonları Birliği - UEFA, Spor Tahkim Mahkemesi - CAS gibi kurumların kararlarına ilişkin yorumlar yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Kulüp Başkanı, Söylem Analizi, Üç Büyük Kulüp.

Discourse Analysis of Club Chairman's of Three Big Sport Club's in Turkey: 2015-2016 Football Season

Abstract

Sport clubs have an important place in country's economies with their relations to the society, media and socio-cultural structure. This study is focused on what issues are emphasized by the presidents of sports clubs during the derby periods. Another purpose of the study is to determine which target groups the discourses are directed to. In this context, during the 2015-2016 football season, in which the presidents of the three clubs -Beşiktaş, Fenerbahçe and Galatasaray-, are not changed, written and oral explanations of the presidents during the periods between derbies have been analyzed through discourse analysis. According to the analysis, it was seen that club presidents are in discourse about organizational issues including club management and organizational structure and non-organizational issues including competitors, political elements, supporters, sponsors, media and institutional actors (TFF, UEFA, Associations of Clubs etc.). According to the results, the club presidents have made comments in derby periods which they regard as an important criterion for maintaining the reputation of the club, they reveal their beliefs about the winner, on the referees, about the presidential elections, transfers, the decisions of the institutions like federation, UEFA and CAS.

Keywords: Club Chairman, Discourse Analysis, Football, Three Big Clubs

* Bu çalışma 23-26 Kasım 2017 tarihlerinde Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde düzenlenen Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

† **Sorumlu Yazar:** Yeter Aytül DAĞLI EKMEKÇİ, Dr. Öğr. Üyesi; E-posta: yaekmekci@pau.edu.tr

GİRİŞ

Futbol günümüzde sayısız insan tarafından takip edilen, dünyaca ünlü kişileri yaratan sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve toplumsal etkilerinin görüldüğü bir alan haline gelmiştir. Çünkü futbol hemen her yerde uygulanabilen, izlenebilen, yaygınlığı ve etkinliği sayesinde oynayan ve seyredenlere kimlik vaat edebilen bir spor dalıdır (Erol, 2012). Aynı zamanda tek başına sportif bir olgu olmanın yanı sıra taraftarlık, bağlılık, özdeşleşme duygularıyla kitlesel tüketim kültürünün yayılmasında kullanılmaktadır. Bu yayılımda futbol üzerinden oluşturulan milliyetçilik olgusunun, homojen bir topluluk kurgusunun milli kimlikle beslenmesiyle “biz” ve “diğerleri” şeklindeki ayrımların topluma etkili bir biçimde yayılıp pekiştirilerek meşrulaştırılmasını sağlayan medya da önemli rol oynamaktadır (Küçük Durur ve Bakar, 2016). Medya, toplumsal bilincin oluşmasını etkileyen ve toplumu yönlendirme gücüne sahip olan bir unsurdur (Köse, 2012). Bu bağlamda futbol kulüplerinin faaliyetlerini, açıklamalarını ve diğer bütün haberlerini topluma yansıtan medyanın, liderler olarak görülen kulüp başkanlarının açıklamalarını nasıl haber yaptıkları da toplumsal algıların yönlendirilmesi ve oluşturulması açısından önem kazanmaktadır.

İnsanlar yaptıkları ya da izledikleri spor dalıyla duygusal bağ kurma, üzüntülerini, sevinçlerini, fikirlerini açıklarken ve kimlik oluştururken ilgili takım, zümre ya da toplulukla özdeşleşme eğilimindedirler. Bu durum futbolun en önde gelen dal olduğu ülkemizde futbol özelinde iktidar, güç gibi konularda da kendini göstermektedir. Bu nedenle futbol kulübü yöneticileri taraftarları üzerinde hâkimiyet kurma isteğini gerçekleştirirken onlara siyasi topluluklar gibi vaatlerde bulunma eğilimindedirler (Talimciler, 2008: 90). Yöneticilerin söylemleri, etkinliklerini meşrulaştırma amacına yönelik yorumlayıcı içeriklerden oluşabilir. Bu yönüyle söylemler yöneticiler tarafından örgütsel güç tabanını sürdürmek için kullanılabilir. Bu söylem alanlarının araştırılmasıyla özellikle strateji, değişim yönetimi, toplam kalite yönetimi ve küresel pazarlama gibi konularda bilgi sağlanabilir. Ayrıca pazarlama yöneticilerinin yeni ürün geliştirme, pazarlama araştırmalarının kullanılması, reklam ajanslarıyla ilişkileri ve yönetimi konularında gerçekte ne yapmaya çalıştıklarına ulaşmada söylem analizine dayanan verilerden yararlanılabilir (Elliott, 1996: 67). Başka bir deyişle; futboldaki karar verici aktörlerin söylemleri, taraftarları etkilediği alanlar dikkate alındığında oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle kitleleri arkasından sürüklemeye ve toplumsal hareketleri yönlendirmeye açık olan sporda, başlıca da futbolda söylemlerin etkileme gücü ve etki alanları dikkate alınmalıdır.

Söylem analizi günlük cümleler ya da metinlerde kullanılan dilin detaylı olarak analiz edilmesidir (Baş ve Akturan, 2013). Bir başka tanıma göre söylem analizi konuşma ve metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir (Çelik ve Ekşi, 2008).

Söylem analizi problemlere kesin çözüm bulmaz ancak kavrayıcı bir bakış açısıyla değerlendirme imkânı sağlar. Söylem analizinde asıl amaç söylemin farklı kişi ve zamanlara göre sonuçlarını saptamaktır. Bireysel algılamalar yerine sosyallik olgusu ön planda tutulduğundan kültür ve dil ilişkilendirilerek sözcüklerin tek tek anlamlarından öte söylemin genel anlamı üzerinde durulmaktadır. Son yıllarda kitle iletişim araçlarının yoğun bir şekilde kullanılması ve geniş kitlelere ulaşması, bu araçlarla verilen mesajların niteliksel ve niceliksel olarak değerlendirilmesini de ortaya çıkarmıştır. Bu mesajların anlamlarını çözmek için anlambilimsel, söz dizinsel ve göstergebilimsel çözümler gerekmektedir. Anlambilim

metnin içinde ve dışında yer alan bütün anlam ilişkilerini incelerken, söz dizinsellik sözcükleri ifadede buldukları yere göre anlamlandırmayı hedefler. Göstergibilimin temel konusu ise anlamdır ve anlamın saptanmasında sözün simgeyle ilişkilendirilmesinin mümkün olup olmadığına bakar (Baş ve Akturan, 2013).

Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı, ekonomik büyüklükleriyle sektörde önemli bir yer tutan spor kulüplerinin başkanlarının, derbi olarak nitelendirilen ve büyük takımlar arasında gerçekleşen karşılaşmaların öncesi ve sonrası zaman dilimlerinde ortaya koydukları söylemsel kurgu ve bu kurgunun incelenmesiyle hangi konulara vurgu yapıldığı, söylemlerden elde edilen çıkarımların hangi hedef kitlelere yöneltildiğinin belirlenmesidir.

YÖNTEM

Bu araştırma nitel desenli bir araştırmadır. Araştırmada Türkiye'nin üç büyük futbol kulübünün başkanlarının değişmediği bir dönem olan 2015-2016 futbol sezonunda kulüplerin aralarında gerçekleşen derbi (büyük takımlar arasında oynanan oyun) dönemlerinde yapılan yazılı ve sözlü açıklamaları söylem analizi yoluyla incelenmiştir. Söylem; siyasi, sosyal, kültürel ekonomik alanlarla ilişkili olarak kullanılan dil pratiğidir. Söylem analizinde dilin incelenmesinde dilin biçimsel yapısının dışında sosyal, kültürel, ekonomik, tarihsel vb. bağlamlarda oluşturduğu ilişkiler incelenir (Sözen, 1999). Dijk (1994)'e göre yönlendirici güce sahip emirler, tehditler, yasalar, düzenlemeler, talimatlar, öğütler ve tavsiyeler genellikle kurumsal bir role sahip konuşmacılar tarafından iletilir ve bu söylemler kurumsal iktidarlar tarafından desteklenebilir. Bu nedenle söylemin aktörü, öznenin konumu, durumu, zamanı da dikkate alınmalıdır (Polat ve Karadoğan Doruk, 2006). Çalışmada söylem aktörlerini kulüp başkanları; öznenin konumunu takımların ligdeki yerleri; durumu karşılaşmaların derbiler olması ve zamanı da derbi öncesi ve sonrası zamanlar tanımlamaktadır.

Bu çalışmada sosyal bilimlerdeki pozitivism, fenomenolojik (yorumlayıcı) ve karma araştırma yaklaşımlarından yorumlayıcı yaklaşım kullanılmıştır. Yorumlayıcı yaklaşımda sosyal olaylar/olgular yaşandıkları şekilde incelenmeli, insan davranışını anlamak için yorumlamak gerektiği ve bu sırada tamamen objektif olamayacağı gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007). Metin çözümlemesinde nitel yaklaşımlar sosyoloji, medya, iletişim, politika, sağlık, eğitim, yönetim ve organizasyon çalışmaları gibi geniş bir çalışma alanında farklı disiplinler için farklı uygulamalarla kullanıldığından zor bir yöntem olarak görülebilmektedir (Tonkiss, 2012: 406). Bu çalışma Türkiye Futbol Süper Ligi'nde üç büyükler olarak adlandırılan spor kulüplerinin 2015-2016 futbol sezonu boyunca birbirleri arasında gerçekleşen karşılaşmaların öncesi ve sonrası dönemlerde kulüp başkanlarının ifadelerinin karşılaştırmalı söylem analizi yoluyla incelenmesini içeren nitel bir araştırmadır. Araştırma sonucunda temel konu başlıkları örgüt içi unsurlar ve örgüt dışı unsurlar olarak derlenmiş, aynı zamanda bu vesileyle kulüp başkanlarının aklında bulunan ve kulüpler için o dönemde öncelikli olan konular da ortaya çıkmıştır. Çünkü her ne kadar söylemler belli bir dönemi içerse de aslında temel olarak yapıları ya da yöneticileri ilgilendiren konu başlıklarından bağımsız olarak dile getirilmeleri pek de mümkün değildir.

BULGULAR

Araştırma bulgularına bakıldığında Tablo 1’de gösterildiği şekilde spor kulübü başkanlarının ifadelerinde temel konu başlıkları olarak; rakipler, taraftarlar, medya, kurumsal aktörler (TFF, UEFA - Union of European Football Associations - Avrupa Futbol Federasyonları Birliği vb.), politik unsurlar gibi örgüt dışı unsurlar; kulüp yöneticileri, teknik ekip, alt yapı ve tesisleşme, yetki devri, profesyonelleşme vb. örgüt içi unsurlar üzerinde durdukları konular olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 1: Kulüp başkanlarının söylemlerinde yer alan temel konular

Örgüt İçi Unsurlar	Kulüp Yönetimi	- Kulüp yöneticileri / çalışanlar - Teknik ekip - Harcamalar - Borçlar - Başkanlık seçimi - Diğer dallar - Altyapı ve tesisleşme
	Örgüt Yapısı	- Profesyonelleşme - Sorumluluk alma - Yetki devri - Sportif başarıya endeksli anlayış - Centilmenlik - Bağlılık – örgütsel aidiyet
Örgüt Dışı Unsurlar	Rakipler	- İşbirliği - Meydan okuma
	Taraftarlar	- Sporda şiddet - Sosyo-kültürel yapı
	Medya	- Şike
	Kurumsal Aktörler Politik unsurlar	- UEFA, TFF, Kulüpler Birliği - FETÖ/PDY

Türkiye’de spor gündeminde sürekli olarak yer alan ve kulüp yönetimlerinin, kulüplerin mevcut durumlarındaki olumsuzlukları açıklamada yer verdikleri “eski yöneticiler/çalışanlar – teknik ve idari ekipler” ifadelerinin incelenen 3 kulüp başkanının söylemlerinde de yer aldığı görülmektedir. Örneğin, bu başkanlardan Dursun ÖZBEK “*Burası bütün tarafların mağazası. 110 yıl boyunca 35 tane başkan Dursun ÖZBEK takımının bugünkü seviyesine gelmesi için hizmet etmiş. Ben hayatta olan bütün başkanlarımı açılışa davet ettim. Onlardan da birçoğu geldi. Tabi birlik ve beraberlik mesajıdır. Galatasaray takımı bir bütündür. Bütün başkanlar Galatasaray takımını daha zirveye çıkarmak için çaba vermişlerdir. Bugüne gelmemiz de onların emekleri yüksektir*” ifadesiyle geçmiş dönem başkanlık yapmış kişiler hakkında olumlu görüşler belirttiği görülmektedir. Yine Galatasaray takımı spor kulübünün borçlarının sebeplerini açıklarken üzerinde durduğu en önemli konu eski yöneticilere ve eski teknik ekibe eleştiri şeklindedir.

Yine 19 yıldır görevini aralıksız sürdüren başkan Aziz YILDIRIM eski teknik ekibe yönelik eleştirel söylemlerde bulunmuştur. “*Ben başkan olduğum sürece Ersun Yanal bu kulüpten içeri giremez. Ersun Yanal, 'Fenerbahçe takımından ben ayrıldım' diyor. Biz seni gönderdik... Onun için Ersun Yanal'ı bu tribünlere mikrop gibi koymayın. Bu kulüpte ahlaklı olanlar çalışabilir. "Fenerbahçeliyim" diyorsa, Trabzon'a gitmeyecekti, Galatasaray ile flört etmeyecekti. Böyle saçmalık yok.*”. Ayrıca Dursun Özbek “*Hamza hocanın ayrılış nedenlerini ben şimdi anlatmaya kalkarsam size 26 madde sıralamak zorunda kalırım, ağzınız açık kalır.*

Bunun kime faydası var? Ben konuşacağım, sonra Hamza cevap verecek, sakız gibi uzayacak gidecek” gibi ifadelerle bakıldığında Galatasaray ve Fenerbahçe Kulüplerinin başkanlarının teknik direktör hakkındaki yorumlarının benzer şekilde eski teknik direktöre yönelik olumsuz düşünceler açısından paralellik gösterdiği görülmektedir. Buna rağmen “Artık yeni bir hocamız var. Üstelik Mustafa Denizli çok çalışkan ve tecrübeli. Kendisinden inanılmaz mutlu ve umutluyum.” İfadesi de tam tersine kulüp başkanlarının yeni teknik direktörlerine ilişkin olarak güven duydukları ve olumlu görüş bildirdiklerini gösterdiği söylenebilir.

Aziz Yıldırım’ın “Sizin maaşını verdiğiniz, görev verip görev sınırlarını çizdiğiniz kişi böyle bir şey yapabilir mi? Onu kulağından çekip atarım”, “ben işe aldım, ben karar verdim” Terraneo’yu gönderdim. Bir personeldi, gönderdim. Tarih ben bırakana kadar da devam edecek. Ben başkanken yenilmeyiz. Fenerbahçe takımı yönetiminin karar vermediği hiçbir şeyi, değil Terraneo hiç kimse yapamaz. Kararı biz veririz. Sonuçta sorumluluk bizimdir. Samandıra’ya gidip gitmeyeceğime atadığım adam karar veremez. Yönetim olarak ben kuralları çizerim.” Ve “Bu da kurumsallığın gereğidir. Yine İsmail Kartal’a haksızlık yaptığımı düşünmüyorum. Ona "gel seni Avrupa'ya göndereyim" dedim. "Dinlenmek istiyorum" dedi. Aziz Yıldırım olmasaydı, İsmail Kartal Fenerbahçe'ye teknik direktör olabilir miydi?” ifadeleri değerlendirildiğinde kulüp çalışanlarına ilişkin söylemlerinde baskı ve korku oluşturacak bir tarz kullandığı, yetki devri konusunda da olumsuz bir tutum sergilediği kulübün kararları hakkında benlik algısı ile görüşlerini belirttiği ve kişisel kararlar ile kulüp içerisinde bazı uygulamaların yapıldığı ifade edilebilir.

Aziz Yıldırım’ın “Bu durumda Avrupa’da başarılı olmayalım mı? Josefe 8 milyon avro verdik, adam kalkmış diyor ki 'Josefe 8 milyon verildi, bu para nereye gitti?' Soruya bak. Hırsızlık mı yaptık biz”. oyuncu transferlerinde yapılan harcamaları savunduğu ve doğru bir transfer politikasına sahip olduklarını belirttiği görülmektedir. Dursun Özbek’in “10 yıl değil, 15 yıl geriye gidelim ve 2000 yılından beri yapılan tüm harcamalar araştırılsın. Ben kimseye hırsız, sahtekar demiyorum. Şimdi 3-4 bağımsız firma araştırırsın ve gerçekleri herkes bilsin. Bu 1 milyar liranın üzerindeki borç nasıl oluştu, tüm Galatasaraylıların bunu bilmesinden yanayım.” ve “Göreve gelirken kulüp aleyhine açılmış 127 icra dosyası vardı. Devletle bile icralıktık. Çok şükür bu sayıyı 5-6’ya indirdik.” ifadeleri değerlendirildiğinde eski başkan ve yönetimlerin transfer politikaları ve harcamalarına olumsuz eleştiriler yönelttiği bu harcamaların araştırılmasına yönelik isteğini belirttiği söylenebilir.

Üç spor kulübü başkanının alt yapı ve tesisler konusunda benzer görüşler belirterek, bu alanlarda yeni yatırımları destekledikleri ve bu konuda bilgilendirmeler yaptıkları görülmüştür. Örneğin Aziz Yıldırım “250 dönüme yakın bir arazi alacağız, kiralamayacağız. Kulübün olacak. Avrupa’da kulüpler gezilecek, altyapıları izlenecek. Beş yıllık bir proje halinde yapacağız. Bunun içinde 15 çim saha, klinikler yer alacak. İleride A takım da buraya gelecek. Fenerbahçe tüm tesislerini buraya taşıyacak. Gerçek akademi” ve Fikret Orman’ın “Tesislere 5 milyon TL’lik yatırım yaptıklarını dile getiren başkan Orman, "Bu sene itibariyle sonlandırmış durumdayız. Tekrar bazı yatırımlara devam edeceğiz önümüzdeki yaz itibariyle. 10milyon TL’lik daha yatırım planlıyoruz” ifadeleri bu duruma örnek gösterilebilir.

Yine araştırma bulguları değerlendirildiğinde üç kulüp başkanının birbirlerine yönelik cevap niteliği taşıyan karşılıklı konuşma içine girdikleri ve birbirlerini eleştirdikleri de ortaya çıkmıştır. Örneğin, “Biz bunları yemeyiz. Kimse bizi bu çukurun içine çekmeye çalışmasın.

Beşiktaş camiası bunu görüyor, spor camiası bunu görüyor. Başka kapıya diyorum”., “Aziz bey ayrıştırıcı, kavgacı bir üslupla geliyor. Onun da kendine göre bir üslubu var. Bu bize göre doğru bir üslup değil. Ayrıştırıcı olmak, Türk sporunu kaos içine sokmak doğru bir üslup değil”, Fenerbahçe kulübü açıklama yaptı, 'köy takımından 3 yediniz' diye. Böyle bir şey olabilir mi? Peki Molde ne? 55 bin kişinin yaşadığı belde takımı. Yani hayatta söylediğiniz, yarın gelir karşınıza çıkar. Ama biz bir şey söylemedik. Yani bu üsluplar yakışmıyor” ve “Fenerbahçe, geçmişte baktığınız zaman Galatasaray'la her zaman yardımlaşmıştır. Biz hapishaneye girdikten sonra burada bir play-off oynayıp şampiyon oldular. Bir zevki tatmak için sahada o rezilliği yaşatmamak lazımdı. Bunlar o rezilliği yaptılar. Bize saygı göstererek kupayı kendi sahalarında alacaklardı. Biz artık dost değiliz”. ifadeleri bu durumu açıklar niteliktedir.

Aziz Yıldırım'ın siyasi ve politik konularda görüşlere sıkça yer verdiği, paralel devlet yapılanması olarak adlandırılan FETÖ/PDY örgütüne odaklı eleştirilerde bulunduğu görülmüştür. Bu durum Aziz Yıldırım'ın “2006'da yolumuz kesildi. Paralel yapının taa 2004'lerde Aziz Yıldırım'la uğraştığının belgeleri de var. 2010'da Bursa'yla çekiştik, yine son maçta kaybettik. İsteseydik şampiyon olurduk. Diyarbakır'ın o günkü şartlarda küme düşmemesi, ligi tamamlaması gerekiyordu. Biz de bir şey demedik” gibi ifadelerinde görülebilir.

Araştırmada yine Aziz Yıldırım'ın taraftar grupları ile ilgili söylemlerine rastlanmıştır. Örneğin “Ersun Yanal” diye... Bu organize edildi. Sonucunu da gördük. Akşam bizleri aradılar. “Biz bağırmadık” diyor, UNIFEB “Biz bağırmadık” diyor. E kim bağırdı o zaman? Oyunculardan başlayıp taraftara kadar bizleri kötölemek için yapılan organizasyonlar var. Benim 1 yıldır tribünlere en ufak müdahalem olmadı. Benim amacım Fenerbahçe'nin iyiliğine çalışmak. 18 yıldır bunlara alışkınım. Rant çeteleri var. Siyasi rant da var. Emniyete bütün o elebaşlarını, 6222 için ki o kanunun uygulanıp uygulanmadığını da göreceğiz - emniyete söyleyeceğim” gibi ifadelerin bu durumu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Aziz Yıldırım'ın bazı basın ve medya temsilcilerine yönelik olarak bazı söylemlerinin yer aldığı görülmüştür. “Hocadan memnun olmadığımı uyduruyorsunuz. Benden ya da hocadan böyle bir şey duydunuz mu? Ben ilk defa sizden duyuyorum. Sonunda bu oyuncuları sahaya sürmek hocanın görevi. Onu basın olarak niye karıştıyorsunuz TFF'nin sportif yarışmaya her geçen gün giderek artan ve sürekli aleyhimize olan müdahaleleri ne yazık ki spor medyası tarafından da büyük bir sessizlikle izlenmek suretiyle kabul edilmekte, her hangi farklı bir düşünce dahi dile getirilmemekte. Benim de dostum olan ey Ethem Sancak, sen Fethullah'a karşı mısın değil misin? Paralele karşı mısın değil misin? Bu adamlar televizyonda ahkâm kesiyor. Nasıl çalışır bu adamlar bu televizyonlarda? Bunlar paralelcilerin en yakın arkadaşları... Bunlar 3 Temmuz'da talimat alıp haber yapanlar... TRT de böyle, milletin parasıyla neler yapıyorlar? Tümer Metin sen futbol oynamadın mı? Bilmiyor musun bu duyguları? Tamam, biz de kızıyoruz ama insanca bakmak lazım bu olaylara. Ya Ahmet Çakar senin yorumların var. Ağzım gitmiyor söylemeye ama yapma bunları... İyi hakemlik yapmışsın sen örnek olsun...” gibi ifadelerde bu durumu görmek mümkündür.

Fikret Orman'ın özellikle sosyal medya üzerinden yapılan yorum ve eleştirilere yönelik söylemlere yer verdiği görülmektedir. “Sosyal medya kontrolsüz bir mecra, ilginç bir nesil yetişiyor. Klavyenin başına oturan, Beşiktaş başkanına küfür ve hakaretler ediyor. Buna

benden önce camianın dur demesi gerekiyor. Beşiktaş başkanlığı temsil makamı. Bazen bir hafta sonu 4-5 düğüne katılmak zorunda kalıyoruz. Eleştiri özgürlüğü vardır ama hakaret etme özgürlüğü yoktur. Benim gibi hoşgörülü birini bile çıldırtıyorlar” gibi ifadelerle bu duruma ilişkin eleştirel söylemlerde bulunmuştur.

Üç kulüp başkanının da kurumsal aktörler olarak ele alınan UEFA, TFF, CAS (CAS - Court of Arbitration for Sport) gibi kurumlara ilişkin açıklamalarda buldukları ve Aziz Yıldırım'ın UEFA ve TFF'ye ya karşı söylemlerinde tehditkâr ifadelerde bulunduğu görülmektedir. *“Ne dedim, 'UEFA çatırdayacak.' Bekleyin daha neler çıkacak altından. Merak etmeyin, acele etmeyin. Daha var. Önce bizim ülkemizde hukuki süreç bir neticelensin. Buradaki bu iş bitsin, sıra UEFA'ya gelecek.”* Ayrıca üç başkanın da TFF'nin kararlarına ilişkin olumsuz eleştirilerde buldukları ve TFF kurullarının adil kararlar vermediği yönünde görüş belirttikleri ifade edilebilir. *“Türkiye Futbol Federasyonu, 2015-2016 Futbol Sezonunda, tüm kurulları ile takımımızın aleyhine olacak şekilde sportif yarışmaya müdahale etmeye devam etmektedir. TFF'nin sportif yarışmaya son müdahalesi ligin 28. ve 29. haftasında oynanacak olan bazı maçların tarih ve başlama saatine yönelik olarak gerçekleşmiştir. TFF önceden ilan etmiş olduğu maç programını hiçbir sebep olmaksızın değiştirmişti. TFF, kulüplerinden kendisine gelen saha değişikliği taleplerinde bile adil davranmamaktadır. Eğer saha değişikliği talep eden kulüp Fenerbahçe değilse, TFF değişiklik talep eden kulüplerin maçlarını, üstelik kendi talimatını ihlal etmek suretiyle her hafta başka bir stadyuma planlayabilmektedir. Ancak saha değişikliğini talep eden Fenerbahçe ise, bu takdirde TFF, ürettiği türlü mazeret ile haklı ve talimata uygun talebi reddetmektedir. Bunun en açık örneği Akhisar ile oynamış olduğumuz lig maçında yaşanmıştır. TFF, yapmış olduğumuz haklı ve talimata uygun başvurumuzu reddetmiş, her türlü sakatlık riskini göze alarak Akhisar'daki ağır zemin şartlarına rağmen Akhisar müsabakamızı başka bir stadyuma almamıştır. TFF Hukuk Kurulu ve Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu'nun takımdan takıma değişen kararları zaten kamuoyunun malumudur. Bu kurullar kulübümüz başkan ve yöneticileri tarafından yapılan ve tamamen eleştiri sınırı içinde kalan haklı açıklamalara en ağır cezayı tereddütsüz verirken, konu diğer takım başkan ve yöneticileri olduğunda üç maymunu oynamaktaydı.”* gibi ifadelerde bu durum görülebilir.

Üç spor kulübü başkanının derbi maçlarına ilişkin rakip başkan veya çalışanlarına yönelik olarak cevap niteliğinde suçlamalarda buldukları söylenebilir. Örneğin Fikret Orman'ın Aziz Yıldırım'ın yaptığı açıklamalar hakkında, *“Biz bunları yemeyiz. Kimse bizi bu çukurun içine çekmeye çalışmasın. Beşiktaş camiası bunu görüyor, spor camiası bunu görüyor. Başka kapıya diyorum ben. Aziz bey ayrıştırıcı, kavgacı bir üslupla geliyor. Onun da kendine göre bir üslubu var. Bu bize göre doğru bir üslup değil. Ayrıştırıcı olmak, Türk sporunu kaos içine sokmak doğru bir üslup değil”* gibi ifadelerin bu durumu gösterdiği ifade edilebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan incelemeler sonucunda ülkemiz gündeminde önemli bir yer tutan futbolda üç büyük kulübün kulüp başkanlarının derbi maçları öncesi ve sonrası açıklamalarında değindikleri ortak ve tekil konular, ülkemiz futbol gündeminin ilişkili olduğu tarihsel, siyasi, ekonomik ve toplumsal çerçeve de göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Aynı dönemler için ülkedeki gelişmeler, medyaya yansıyan haberler ve kurumsal aktörlerin uygulamaları da göz önünde bulundurularak, başkanların bireysel olarak özellikle üzerinde durdukları konular ve ortak olarak değerlendirdikleri ve birbirlerine yanıt oluşturacak şekildeki söylemleri olduğu görülmüştür. Kaplan ve Akkaya (2014: 118) modern toplumun vazgeçilmez bir ögesi olan sporun toplumun temel özellikleriyle biçimlenmesinin önüne geçilemeyeceğini ve bu biçimin yansıma şeklini sporun aktarılması, paylaşılması ve yayılmasında özellikle en büyük role sahip olan medyanın kontrol edebildiğini belirtmektedir. Bu durumda söylemlerin yanı sıra bu söylemlerden elde edilmek istenen ticari, politik ve diğer amaçların göz ardı edilerek tarafsız davranılmaya çalışılması uzun vadede yöneticilerin de söylemlerini şekillendirilmesine yardımcı olacaktır.

Araştırma bulgularına göre kulüp başkanlarının yeni anlaştıkları teknik direktörlerine ilişkin olarak güven duydukları ve olumlu görüş bildirdikleri görülürken eski antrenörleri için ise olumsuz şekilde eleştiride buldukları görülmüştür. Özellikle Aziz Yıldırım'ın söylemlerinin “mikrop” gibi benzetmelerle eleştiri sınırlarını aştığı gözlemlenmiştir. Spor kulüplerinin başkanlarının kulübün kimlik ve değerlerini temsil eden en önemli unsur oldukları göz önüne alındığında (Katırcı ve Uztuğ, 2009) bu tür ifadelerin kurum kimliği açısından da olumsuz etki yapacağı ifade edilebilir.

Korku duygusunun saygı, hürmet gibi olumlu anlamlarının yanında kaygı, tehdit ve tehlike gibi olumsuz anlamları da bulunmaktadır. İçinde bulunulan örgütte güçlü olan tarafın zayıf olan tarafı belli bir davranışı göstermeye yöneltmesi ya da bazı davranışlardan alıkoyması korkunun temel işlevidir (Eroğlu, 2010). Bu açıdan bakıldığında Aziz Yıldırım'ın kulüp çalışanlarına ilişkin söylemlerinde baskı ve korku oluşturacak bir tarz kullandığı, yetki devri konusunda da olumsuz bir tutum sergilediği, kulübün kararları hakkında benlik algısı ile görüşlerini belirttiği ve kişisel kararlar alabildiği söylenebilir. Oysaki yöneticinin yetkilerini gerektiği zaman, faaliyetlerin verimli bir şekilde sürdürülebilmesi için astlarına devretmesi yani yetki devrini uygulaması gerekir. Örneğin; işe alım ve işten çıkarmalarda ilgili birim yöneticisinin söz sahibi olması profesyonelleşmenin de bir göstergesidir. Ancak yetki devri sorumluluk devri olmayıp, iyi planlanmış süreçleri ifade etmektedir. Devredilen görevlerin açıkça tanımlanması ve sınırların çizilmesi de başarı için önemlidir (Muir, 1995: 6). İmamoğlu vd., (2007) Türkiye’de tüzel kişiliğe sahip kulüplerin kişisel tercihler ve uygulamalarla yönetilmesinin pek çok soruna kaynak oluşturduğunu ve bunun da kulüplerin temel problemlerinden biri olduğunu belirtmektedir.

Yine Aziz Yıldırım'ın oyuncu transferlerine ilişkin olarak da yapılan harcamaları savunduğu ve doğru bir transfer politikasına sahip olduklarını belirttiği görülmektedir. Dursun Özbek'in de geçmişte transferlere yapılan harcamalara dikkat çekerek özellikle eski başkan ve yönetimlerin transfer politikaları ve harcamalarına olumsuz eleştiriler yönelttiği ve bu gibi geçmişte yapılan harcamaların da araştırılmasına yönelik isteğini belirttiği görülmektedir. Kocaydın (2013) Galatasaray kulübünün finansal performansını değerlendirdiği çalışmasında

düşük ortalama verimlilik değerlerinin var olduğu ve bu durumun ana kaynağının transfer usulüyle ve transfer için yapılan fazla harcamalarla bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Sevim ve Bülbül (2017) futbol kulüplerinin kendi gelirlerini aşan harcamalara girişmesinin, giderlerinin bir noktadan sonra kontrol edilmesinin önüne geçtiğini ve kulüplerin borçlanma maliyetlerinin artmasına sebep olduğunu belirtmektedir. Bu belirtilen durumların kulüp başkanının söylemleri ve araştırma bulguları ile de paralellik gösterdiği ifade edilebilir.

Spor kulübü başkanlarının alt yapı yatırımlarını desteklemelerinin önemli bir hususu teşkil ettiği ifade edilebilir. Akkoyun (2014) spor kulüplerinde ekonomik ve sportif başarının tam olarak sağlanamamasında alt yapı sorununun önemli bir unsur olduğunu ve Türk futbolunun bu alanda yapılacak yatırımlarla başarıya ulaşacağını belirtmiştir. Benzer şekilde spor örgütlerinde sürdürülebilir başarının sağlanabilmesinde diğer örgütlerden farklı olarak sportif başarının temel unsur olan altyapının bir kurumsallaşma boyutu olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Dağlı Ekmekçi, 2015).

Ayrıca araştırma bulguları değerlendirildiğinde üç kulüp başkanının birbirlerine yönelik cevap niteliği taşıyan karşılıklı eleştirilerde buldukları görülmektedir. Bu eleştirilerin sadece spor kulübü başkanları üzerinde değil aynı zamanda taraftarların üzerinde de olumsuz etki ve gerilmelere yol açtığı belirtilmektedir (Polat ve Sönmezoğlu, 2016). Yine Rona (2003) şiddet olaylarına karışmış ve polis kayıtlarına geçmiş seyirciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, seyircilerin kulüp başkanı ve yöneticilerinin rakip takım aleyhine vermiş olduğu demeçlerden etkilendiklerini belirttiklerini ortaya koymuştur.

Aziz Yıldırım'ın siyasi ve politik konulardaki görüşlere sıkça yer verdiği, bu durumun 3 Temmuz olarak adlandırılan şike davası ve sonrasında Fenerbahçe kulübünün karşılaştığı sorunlardan kaynaklandığı ve dönemin şartlarının da söylemlerin içeriğini etkilediği ifade edilebilir. Zelyurt (2017) FETÖ'yü futbolla ilişkiye giren yasadışı bir yapı olarak belirterek, 15 Temmuz'dan sonrası dış güdümlü olduğu ileri sürülen ve ancak yakın dönemde terör örgütü olduğu anlaşılabilen bir cemaat yapılanmasının futbola sızıp ele geçirdiği önemli statüler vasıtasıyla müdahalede bulunduğunu ifade etmektedir. Yine söylem ifadelerine bakıldığında siyasi gelişmelerin ve değişimlerin futbol üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir. Karataş (2014) futbolun iktidarlar ve siyasiler için önemli bir aktör olduğunu, siyasi gelecekleri için toplumları kontrol altına almak, onları oyalamak, kendi hatalarının üstünü örtmek, halkı gündemden uzak tutmak için futbolu kullandıklarını belirtmektedir.

Aziz Yıldırım'ın taraftar gruplarının yapmış oldukları bazı eylemleri eleştirdiği, taraftar gruplarının bazı gruplar tarafından yönlendirildiğini belirterek kendi kulübünün bazı taraftar gruplarına sitemde bulunarak uyarılarda bulunduğu ortaya çıkmıştır. İfadelere bakıldığında taraftar gruplarının kulüp yönetimleri üzerinde baskı unsuru oluşturmak ve kulüp yönetimlerine karşı olumsuz tepkilerin oluşmasını sağlamak için taraftar tepkilerini kullanmak istedikleri ifade edilebilir. Fişekçioğlu vd., (2010) futbol iktidarının içinde yer alan çeşitli aktörlerin arasındaki kampaşma ve rekabet, sarf edilen kışkırtıcı ve tahrik edici sözler, hem bu iktidardan daha büyük bir pay elde etme çabalarının, hem de taraftarı etkileyerek taraftar vasıtası ile kulüp yönetimleri üzerinde etkili olmanın yolu olarak görüldüğünü belirtmektedir.

Aziz Yıldırım'ın spor yorumcuları, medya patronları dâhil olmak üzere basına yönelik suçlamalarda bulunduğu, basında çıkan haberlere ilişkin açıklamalar yaparak birçok haberin yalan ve iftira dolu ifadeler içerdiğini belirttiği görülmüştür. Özellikle bazı medya ve basın kuruluşların kulüpler arasında ayrımcı bir tavır sergilediklerini ve taraflı bir yayın politikası izlediklerini belirtmektedir. Özsoy ve Doğu (2012) birçok yazarın, kulüp aidiyetleriyle daha önce sporcusu veya yöneticisi oldukları kulüpler hakkında taraflı yorumlar yaptıklarını ve bu durumun birçok sorunu da beraberinde getirdiğini belirtmektedirler. Ayrıca katılımcı ifadelerine bakıldığında basının teknik hoca ve oyuncu ilişkilerine yönelik yapmış olduğu bazı haberler ile kulübün içişlerine karıştığını da belirttiği ifade edilebilir. Fakat literatüre bakıldığında bu durumun aksine Özsoy ve Eskicioğlu (2007) kulüp yöneticilerinin medyanın spor gazetecileri üzerinde zaman zaman baskı kurduğunu ve kulüp muhabirlerini etki altında bıraktığını belirtmektedirler.

Fikret Orman'ın ise özellikle sosyal medya üzerinden yapılan hakaret ve küfür içeren eleştirilere karşı görüş belirterek bu alanın kontrol edilemez bir noktaya gelmesinden rahatsızlığını dile getirdiği görülmektedir. Özellikle son yıllarda sosyal medya konusunda bu durumun giderek arttığı ifade edilebilir. Özsoy ve Yıldız (2013) benzer şekilde sosyal medyada gergin ortamların yaşandığını, taraftarları tahrik edecek söylemlerin söz konusu olduğunu ve sosyal medyanın kontrolsüz ortamında müsabaka öncesi ve sonrasındaki paylaşımlarda nefret söylemlerinin daha kolay ve hızlı yayıldığını ifade etmektedir. Ayrıca Mil ve Şanlı (2015) son dönemde sosyal medyada yaşanan söz düellosu şeklindeki karşılıklı iletişimin taraftarlar arası rekabeti, gerginliği ve fanatizmi arttırdığı görüşünü dile getirmektedirler.

Üç kulüp başkanının da kurumsal aktörler olarak ele alınan UEFA, TFF, CAS (CAS - Court of Arbitration for Sport) gibi kurumlara ilişkin açıklamalarda buldukları, Aziz Yıldırım'ın UEFA ve TFF'ye karşı söylemlerinde tehditkâr ifadelerde bulunduğu görülmektedir. Yine üç başkanın da TFF'nin kararlarına ilişkin olumsuz eleştirilerde buldukları ve TFF kurullarının adil kararlar vermediği yönünde görüş belirttikleri ifade edilebilir. Polat ve Sönmezoğlu (2016) çalışmasında futbol taraftarlarının da katılımcı ifadelerine paralel şekilde TFF'nin almış olduğu kararlara ilişkin olarak rahatsızlıklarını dile getirdiklerini ve TFF'nin ikili davrandığına ilişkin söylemlerde bulduklarını ifade etmiştir. Ayrıca bu durumun futbolda şiddeti arttıran faktörler olarak çalışmada belirtildiği görülmektedir.

Üç spor kulübü başkanının derbi maçlarına ilişkin olarak dostluk açıklamalarında bulunmalarına rağmen rakip başkan veya çalışanlarına yönelik olarak cevap niteliğinde suçlamaları içeren söylemlere de yer verdikleri belirtilebilir. Özellikle medya önünde; sporcular, teknik direktörler, yöneticiler ya da taraftar grupları hakkında görüşler dile getirilirken kullanılan üslup, ne yazık ki tüm spor çevrelerini etkilemekte ve nefret söylemine varan beyanlar ile spor ortamının daha da yıkıcı bir hale dönüşmesine sebep olabilmektedir (Çalışkan, Büyükakgöl, Yüce ve Katırcı, 2018).

Tonkiss (2012:408) kişilerin yetkin oldukları alanlarda uzman diliyle konuşmalarının onları hem sosyal çevrelerinde güçlü bir üye konumuna getirdiğini hem de bu sayede otorite olma özelliğini koruyup artırdıklarını belirtmektedir. Bu nedenle özellikle politikacıların medya aracılığıyla yansıyan söylemleri analiz edilmektedir. Ancak günümüzde gerek etkilediği kitlelerin her geçen gün artması, gerekse futbolun neredeyse her alanda görünürlüğünün

artmasıyla kulüp başkanlarının özellikle medya aracılığıyla yansıyan ifadeleri politikacılar kadar ilgi görmekte ve toplumsal etki yaratmaktadır. Buradan yola çıkarak günümüzde milyonlara ulaşan taraftar sayısına sahip kulüplerin en üst konumunda yer alan başkanların söylemlerinin sosyal hayatta politikacıların söylemleri kadar etki oluşturduğu belirtilebilir. Burada medyanın rolünü iki türlü düşünmek yararlı olacaktır. Birincisi; hangi konuların, ne yoğunlukta ve nasıl bir ifade ile aktarıldığı, ikincisi ise genel olarak sporun ve özelinde futbolun ekranlarda ne kadar görünür kılındığıdır.

Sonuç olarak kurumsallaşma açısından bakıldığında temel gerekler olarak belirtilen profesyonelleşme, biçimsel yapıya uyum ve yetki devri faktörlerinin (Apaydın, 2009; Dağlı Ekmekçi, 2016; Tavşancı, 2009) henüz kulüplerde uygulanmadığı aynı zamanda da aslında birer profesyonel yönetici olarak davranmaları gereken başkanların henüz bu yapıyı yeterince benimsemediği görülmektedir. Ayrıca söylemlerin yönlendirici güce sahip olduğu ve bu gücün etkisinin söylemlerin aktörlerinden, zamanlarından, şekillerinden ve durumlarından etkilendiğinin, yani görülenden çok daha fazla anlamda etki yarattığının yöneticiler tarafından bilinmesinde fayda olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akkoyun, S. (2014). *Türkiye'deki futbol kulüplerinin alt yapılarının yapılanması, yönetim biçimleri, idari yapısı ve avrupa'daki örneklerle kıyaslanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (1996). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Apaydın, F. (2009). Kurumsal teori ve işletmelerin kurumsallaşması. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1), 1-22.
- Baş, T., ve Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çalışkan, K., Büyükkagül, Ü.C., Yüce, A. & Katırcı, H. (2018). Futbolda nefretin anatomisi: türk spor basınında nefret dili. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences*, 1(1), 1-21.
- Çelik, H., ve Ekşi, H. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Dağlı Ekmekçi, Y. A. (2015). *Türkiye profesyonel futbol kulüplerinin kurumsallaşması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Dağlı Ekmekçi, Y. A. (2016). Institutionalization of sport clubs: case study of sport managers. *European Scientific Journal*, August Special Edition, 366-379. Doi.org/10.19044/esj.2016.v12n10p%25p.
- Elliott, R. (1996). Discourse analysis: Exploring action, function and conflict in social texts. *Marketing Intelligence & Planning*, 14(6), 65-68.
- Eroğlu, F. (2010). Küresel korku kültürü ve Türkiye'deki izdüşümü. *Türk Yurdu*, 99(272), 46-50.

Dağlı-Ekmekçi, Y. A., ve Sönmezoğlu, U. (2018). Türkiye süper liginde üç büyük futbol kulübünün başkanlarının söylem analizi: 2015-2016 Sezonu. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 62-74.

- Erol, C. (2012). *Yeni medyada nefret söylemi ve fanatizm: video paylaşım sitelerinde nefret söylemi analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fişekçioğlu İ. B., Özdağ, S., Duman, S., ve Atalay, A. (2010). Futbolda şiddet ve yasal karşı tedbirler. *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 12-27.
- İmamoğlu, A. F., Karaoğlu, E., ve Erturan, E. E. (2007). Türkiye’de spor kulüplerinin yapısal nitelikleri ve temel problemleri, *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Dergisi*, 12(3), 35-61.
- Kaplan, Y., ve Akkaya, C. (2014). Spor kültürü ve türkiye'de spor. *International Journal of Science Culture and Sport*, 2(Özel sayı 2), 114-119.
- Karataş, Ö. (2014). Türkiye’de futbol ve siyaset ilişkisi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 39-47.
- Katırcı H., ve Uztuğ (2009). Spor kulüplerinde iletişim yönetimi: Türkiye profesyonel futbol liglerinde yer alan spor kulüplerinin iletişim uygulamalarına ilişkin araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 149-168.
- Kocaaydın, Ş. (2013). *Sportif ve finansal performansta verimlilik açısından Galatasaray futbol kulübüne bir bakış*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köse, A. (2012). Medya ve dil oyunları: Gündelik dil pratiklerinde televizyon dizilerinin etkisi. *Millî Folklor*, 24(93), 220-233.
- Küçük Durur, E., ve Bakar, H. (2016). Futbolda milliyetçilik: 2008 Avrupa futbol şampiyonası haberlerine yönelik söylem analizi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(2), 781-806.
- Mil, H. İ., ve Şanlı S. (2015). Sporda şiddet ve medya etkisi: Bir maçın analizi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14(55), 231-247.
- Muir, J. (1995). Effective management through delegation. *Work Study*, 44(7), 6-7. <https://doi.org/10.1108/00438029510096535>.
- Özsoy, S., ve Doğu, G. (2012). Spor gazeteciliğinin bugünkü durumu ve mesleki nitelikleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(25), 123-142.
- Özsoy, S., ve Eskicioğlu, Y. (2007). Türkiye’de spor medyasında etik. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, 5(25), 45-64.
- Özsoy, S., ve Yıldız K. (2013). Türkiye’deki spor basınında nefret söylemi. *International Journal Social Science Research*, 2(2), 46-60.
- Polat, E., ve Sönmezoğlu, U. (2016). Futbol taraftarlarını şiddete yönelten faktörlerin incelenmesi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 471-489.
- Polat, V., ve Karadoğan Doruk, E. (2006). TBMM açılış konuşmalarıyla iki siyasal lider profili: Demirel ve Sezer. *II. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu*, 21. Yüzyılda Halkla İlişkilerde Yeni Yönelimler, Sorunlar ve Çözümler, 27-28 Nisan 2006, 115-124.
- Rona, M. Ş. (2003). *Futbol müsabakalarında şiddet olaylarına karışarak adli kayıtlara geçen seyircilerin psikososyal analizleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sevim, A., ve Bülbül, S. (2017). UEFA Finansal Fair Play (FFP) kriterleri kapsamında türk futbolunda finansal raporlamanın önemi ve bir sistem gerekliliği. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 27(2), 187-212.
- Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, mübadele, bilgi, güç ve refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Şimşek, A. (2012). Sosyal medyada kamusal alandaki kadına dair söylemler: İtiraf.com. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 51-61.

Dağlı-Ekmekçi, Y. A., ve Sönmezoğlu, U. (2018). Türkiye süper liginde üç büyük futbol kulübünün başkanlarının söylem analizi: 2015-2016 Sezonu. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 62-74.

Talimciler A. (2008). Futbol değil iş: Endüstriyel futbol. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26 (Kış-Bahar), 89-114.

Tavşancı, S. (2009). *Firmalardaki kurumsallaşma düzeyinin rekabet gücüne etkisi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Tonkiss, F. (2012). Discourse analysis. In Seale, C. (Ed.), *Researching Society and Culture*. London: Sage (p.405-423).

Zelyurt, M. K. (2017). Sonuçları açısından 3 temmuz şike olayı. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 16-32.

Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.